

Так, відповідно до ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» корисна модель – це результат інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технології. Слід особливо підкреслити, що об'єкт є корисною моделлю за своєю суттю, а не у зв'язку з реєстрацією чи отриманням охоронного документа. Патент лише посвідчує виключні майнові права конкретної особи на корисну модель, тобто юридичну монополію цієї особи на об'єкт цивільних прав. Отже, відсутність такої юридичної монополії в однієї особи надає можливість будь-кому вільно використовувати корисну модель у своїй підприємницькій діяльності. Корисна модель цілком підпадає під поняття науково-технічної інформації. Згідно з ч. 1 ст. 5 Закону України «Про науково-технічну інформацію» всі громадяни України та юридичні особи мають право на відкриту науково-технічну інформацію, яка передбачає можливість вільного її одержання, зберігання, використання й поширення під час здійснення наукової, науково-дослідної, виробничої, громадської та іншої діяльності, що не забороняється чинним законодавством. При цьому в ч. 3 ст. 15 Закону України «Про інформацію» встановлено презумпцію відкритості науково-технічної інформації, якщо інше не визначено законами України.

Навіть тоді, коли той чи інший об'єкт інтелектуальної власності не може бути віднесений саме до науково-технічної інформації, загальні положення законодавства про інформацію надають аналогічні гарантії права на вільне використання будь-якої відкритої інформації. Це означає, що в разі неправомірного отримання юридичної монополії на інформацію (через отримання охоронного документа на об'єкт інтелектуальної власності) це порушує право іншої особи на використання даної інформації у підприємницькій чи іншій діяльності, що не заборонена законом. Саме із посиленням на порушення зазначеного права можливе надання захисту від дій так званих патентних тролів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав / Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 р. № 5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-10> (дата звернення: 24.12.2016).
2. Вихулова А. Патентные «паразиты» инновационного развития // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2014. № 8(161). С. 82 (Серія: Економіка).
3. Васильев С. А. Антитрольная активность в США // Вопросы кибербезопасности, 2014. № 3(4). С. 54.
4. Ухвала Верховного Суду України від 29 вересня 2010 року по справі № 6-25001св08. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/12059068> (дата звернення: 29.12.2016).
5. Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 6 червня 2012 року по справі № 6-37047св11. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/24981702> (дата звернення: 29.12.2016).
6. Постанова Вищого господарського суду України від 3 березня 2015 року по справі № 910/537/14. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/42966294> (дата звернення: 29.12.2016).

Kot A. On intellectual property rights protection issues

The article analyzes three-level system of intellectual property rights protection for private law relations in Ukrainian legislation. It grounds the opportunity to use general ways to protect intellectual property rights stipulated in Article 16 of the Civil Code of Ukraine. Moreover, the author analyzes special ways to protect intellectual property rights provided by the law as well as the ones that are not provided by the law directly but that give effective protection of the owners of the rights. Special attention is paid to the court practice related to intellectual property rights protection, first of all the practice of the Supreme Court of Ukraine and higher specialized courts.

Keywords: protection of rights, protection of subjective rights, intellectual property rights, ways to protect intellectual property rights, court practice related to protection of rights.

СПОСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ ВІД ЗЛОВЖИВАННЯ БАТЬКІВСЬКИМИ ПРАВАМИ

Левківський Б. К.,

кандидат юридичних наук, завідувач відділу юрисдикційних форм правового захисту суб'єктів приватного права, судоустрою та судочинства НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

Статтю присвячено дослідженню питання належних та допустимих способів захисту прав та інтересів дитини від зловживання батьківськими правами. Автор розглядає способи захисту прав

та інтересів дитини від зловживання батьківськими правами, при цьому пропонує внести відповідні зміни до чинного законодавства України, передбачивши відповідні санкції за зловживання батьківськими правами, з урахуванням обставин та наслідків такого зловживання для дитини.

Ключові слова: батьки права, здійснення прав, інтереси дитини, способи захисту, відповідальність батьків, зловживання правом.

З моменту проголошення Україною незалежності в нашій країні розпочалася діяльність по зміні законодавства, приведення його у відповідність до найвищих міжнародних принципів та стандартів. Внутрішнє законодавство систематично змінюється, і хоча мета цих змін проголошується як необхідність забезпечення всім громадянам та особам, які не є громадянами України але на законних підставах перебувають на території нашої держави, належних умов для реалізації та захисту прав та свобод за міжнародними стандартами. На практиці маємо протилежний результат, безліч нормативних актів не тільки не узгоджені між собою, а й прямо протирічать один одному. Відчувається навіть погіршення стану дотримання прав і свобод громадянина та людини. Такі негативні наслідки реформування чинного законодавства пов'язані, перш за все, з тим, що його зміни, на жаль, не мають системного характеру в силу низки причин, серед яких можна виділити основні, зокрема, відсутність у реформаторів належної компетенції, нерозуміння суті правовідносин та мети нормативних актів, які реформатори намагаються змінити, відсутність загального бачення проблеми та дія заради дії (реформа заради реформи), тобто неспрямованість на досягнення результату або взагалі його непередбачуваність, відсутність єдиного підходу, так би мовити, стандартів реформування, яких обов'язково мали б дотримуватися всі без винятку представники уряду, незалежно від партійної приналежності.

На жаль, негативні наслідки непродуманого реформування останніх років не минули і сімейні правовідносини, норми сімейного законодавства України. Норми, які мають забезпечувати зміцнення сім'ї як соціального інституту і союзу конкретних осіб, утвердження почуття обов'язку перед батьками, дітьми та іншими членами сім'ї, побудову сімейних відносин на паритетних засадах, на почуттях взаємної любові та поваги, взаємодопомоги і підтримки, забезпечення кожної дитини сімейним вихованням, можливістю духовного фізичного розвитку, в окремих випадках позбавилися частини санкцій, які надавали можливість ефективно здійснювати захист суб'єктів цих правовідносин.

Разом з тим слід зазначити, що результати аналізу динаміки розвитку та змін сімейного законодавства України за минуле століття надають змогу стверджувати про його, як правило, якісно-позитивні зміни. У другій половині ХХ ст. в сімейне законодавство України було впроваджено низку нормативних актів, що по-новому регулюють сімейні відносини.

За часів незалежної України нормативні акти розроблялися за останніми світовими стандартами, в яких пропонувалися механізми, спрямовані на забезпечення безперешкодної реалізації фізичними особами, на території України, своїх немайнових прав. Усі ці зміни стосувалися не тільки регулювання відносин між членами сім'ї, а й реформування державної системи влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, розвитку мережі соціальних закладів для дітей, захисту дітей від жорстокого поводження, посилення відповідальності посадових осіб органів, які зобов'язані діяти в інтересах дитини та забезпечувати охорону її законних прав та інтересів.

З початку ХХІ ст. на шпальтах спеціалізованих наукових видань неодноразово висвітлювалися не тільки досягнення, а й прогалини чинного нині сімейного законодавства, недосконалість окремих норм та термінів, які не тільки не виконують своїх завдань, а у деяких випадках є настільки «штучними», що не відповідають сучасним відносинам, які існують у нашому суспільстві.

Погоджуючись з більшістю висновків науковців, котрі не припиняють до цього часу критично висловлюватися щодо норм нового Сімейного кодексу, слід все ж таки віддати належне його розробникам, оскільки завдяки їм сімейне законодавство незалежної України одна із перших галузей, які врешті-решт позбулися «старого» політичного забарвлення. Так, якщо порівняти два основні нормативні акти – Сімейний кодекс України (далі – СК) та Кодекс про шлюб та сім'ю України (далі КпШС), то останній містить положення, котрі стосуються місця сім'ї, подружжя, дітей в соціалістичному суспільстві, положень, які втратили свою актуальність.

Актуальність. Позбувшись низки неактуальних норм та положень «старого» законодавства, СК України, на жаль, позбувся й низки прогресивних положень, відсутність яких в сучасному сімейному законодавстві не надає можливості здійснювати ефективний захист прав та інтересів дитини, зокрема у випадку зловживання батьками батьківськими правами.

Проблема зловживання батьківськими правами останнім часом в Україні набула загрозливих масштабів, тоді як чинне сімейне законодавство не містить відповідних прямих санкцій за таку поведінку, а у наукових колах немає єдиного підходу щодо належних та можливих реакцій з боку держави на таку поведінку батьків. Вирішуючи спірні питання між собою, намагаючись досягти власних цілей, особливо в кризовій сім'ї або під час розлучення та вирішення спорів, які супроводжують процес розлучення, батьки здебільшого нехтують правами та інтересами дитини, забувають, що дитина не об'єкт, а суб'єкт правовідносин, який потребує з боку батьків турботи.

Стан дослідження. В науковій літературі питанню зловживання батьківськими правами присвячено низку праць: 1) *Колінчук Х. Г.* Зловживання батьківськими правами в контексті інституту зловживання суб'єктивними цивільними правами // Національний університет Києво-Могилянська академія. Наукові записки. Том 90. Юридичні науки. Київ: Пульсари, 2009; 2) *Логвінова М. В.* Зловживання батьківськими правами: постановка проблеми // Вдосконалення правового захисту прав та основних свобод людини і громадянина: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та аспірантів / 23 квітня 2010 року. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2010. С. 82–86; 3) *Левківський Б. К.* Проблемы судебной защиты права ребёнка оставлять собственную страну и возвращаться в неё // Часопис Київського університету права, 2012. № 1; 4) *Левківський Б. К.* Особенности реализации и защиты в Украине отдельных прав ребёнка // Альманах цивилистики: сборник статей, 2012. Вып. 5. и др.; 5) *Труба В. І.* Право ребёнка на выезд за пределы Украины // материалы Международной научно-практической конференции посвященной 91-летию со дня рождения доктора юридических наук, профессора В. П. Маслова «Актуальные проблемы науки и практики гражданского, жилищного и семейного права» (Харьков, 15 февраля 2013 г.) / Национальный университет «Юридическая академия Украины имени Ярослава Мудрого», Национальная академия правовых наук Украины [и др.]. Харьков: Право, 2013. 400 с.; 6) *Кожевникова В. О.* Проблематика ограничений личных неимущественных прав физических лиц в семейном праве Украины // материалы Международной научно-практической конференции, посвященной памяти Е. В. Васильковского «Третьи юридические диспуты на актуальные проблемы частного права» (Одесса, 17 мая 2013 г.) / Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова]. Однак, незважаючи на таку увагу з боку науковців, на сьогодні відсутні єдині погляди щодо необхідності та допустимості введення терміна зловживання батьківськими правами в сучасне законодавство України, введення відповідної санкції за зловживання батьківськими правами, захисту від такої неправомірної поведінки уповноважених суб'єктів, не приділено належної уваги ні у спеціалізованих наукових виданнях, ні в окремих комплексних дослідженнях з сімейного права.

Більшість існуючих наукових праць присвячено або проблемам захисту прав суб'єктів сімейних правовідносин, без акцентування уваги на питанні обрання належного способу захисту, або захисту прав дітей в Україні, а також проблемам застосування санкцій, притягнення до відповідальності батьків за невиконання або неякісне виконання обов'язків щодо виховання дітей.

Така прогалина у наукових дослідженнях не відповідає завданню сучасної науки, яке, зокрема, полягає у комплексному дослідженні будь-якого явища. Якщо у правовідносинах беруть участь два суб'єкти (батьки та діти), то завдання права, закону полягає у регулюванні цих відносин, з урахуванням їх суті, забезпеченні прав кожної зі сторін, створенні можливості для задоволення їх інтересів з урахуванням розвитку суспільства, його моральних цінностей та прагнень. У свою чергу, наукові дослідження, перш за все, мають охоплювати проблематику, актуальну з точки зору кожного суб'єкта правовідношення на сьогодні, а також пропонувати таку правову конструкцію, яка буде виконувати своє призначення якомога довше.

Мета даної роботи. З огляду на відсутність у чинному законодавстві України дієвих механізмів протидії зловживанню батьками правами щодо дітей, вбачається необхідним в межах даної статті зробити загальні висновки щодо можливих та допустимих способів захисту прав та інтересів дітей від зловживання батьківськими правами. Метою даної роботи також є розробка пропозиції щодо удосконалення чинного сімейного законодавства України, зокрема щодо доповнення норм матеріального права відповідними санкціями за зловживання батьківськими правами.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи будь-яке явище, необхідно дослідити, перш за все, що саме було закладено в основу того терміна, яким дане явище охоплюється та визначається. Отже, слід дослідити етимологічне значення терміна «зловживання». Так, у словнику С. І. Ожегова «зловживання» тлумачиться в двох значеннях: як вживання на зло, незаконно або недобросовісно і як проступок, що утворюється внаслідок незаконного, злочинного використання своїх прав та можливостей [1, с. 234]. Таким чином, можна стверджувати, що, закріплюючи в чинному законодавстві термін «зловживання», законодавець взяв за основу зазначене вище тлумачення.

В юридичній літературі міститься низка визначень терміна «зловживання правом», достатньо навести окремі з них:

1) зловживання правом визначено як заснована на корисливих спонуканнях поведінка уповноваженого суб'єкта, що суперечить природі суб'єктивного права, закріпленої в його нормах меті, або пов'язане з залученням неправових (незаконних) засобів для її досягнення. Зловживання правом пов'язано із залученням уповноваженою особою таких засобів, форм, способів для здійснення належного їй права, які виходять за межі обсягу даного права. Особливість зловживання правом проявляється в тому, що воно виникає в зв'язку зі здійсненням суб'єктивних прав; суб'єкт виходить за встановлені законом межі реалізації права; при вживанні права на зло завдається шкода інтересам суспільства, держави, правам і законним інтересам громадян. Важливо, що при зловживанні правом зло, в

кінцевому рахунку, звернуто і на самого правокористувача, оскільки така поведінка завжди викликає по відношенню до нього небажану правову реакцію [2];

2) зловживання правом (суб'єктивним) – особливий вид *юридично значущої поведінки*, яка полягає у соціально шкідливих вчинках *суб'єкта права*, у використанні недозволених конкретних форм у межах дозволеного *законом* загального типу поведінки, що суперечить цільовому призначенню права. Зловживання своїми правами полягає у недобросовісному їх здійсненні [3].

Однак вбачається перше визначення більш вдалим ніж друге, оскільки друге визначення терміна «зловживання правом» не містить одного важливого елемента, за наявності або встановлення якого можна кваліфікувати дії уповноваженого суб'єкта як зловживання правом. Таким важливим елементом є мета, з якою уповноважений суб'єкт вчиняє або утримується від вчинення юридично необхідних (можливих) дій. Так, саме мета, оскільки якщо уповноважений суб'єкт діє (утримується від дій) не з метою завдати шкоди іншому суб'єкту або взагалі не допускає, що його дії (утримання від дій) можуть мати негативні наслідки для іншого суб'єкта, кваліфікувати дії уповноваженого суб'єкта як зловживання правом неможливо.

Однак і перше визначення не є вдалим для застосування в нормі матеріального права, оскільки є занадто громіздким. Зазначене свідчить про необхідність розробки та закріплення більш вдалого поняття «зловживання батьківськими правами».

У батьківському правовідношенні уповноваженим суб'єктом є батьки, які відповідно від чинного законодавства наділені певним обсягом прав та обов'язків щодо дитини. На жаль, відсутність у чинному СК України детальної регламентації прав дітей ускладнює захист їх прав та інтересів. Однак ця прогалина певною мірою компенсується можливістю застосування до правовідносин, які виникають між батьками та дітьми в Україні, норм міжнародних договорів (ст. 13 СК України), а також норм інших галузевих нормативних актів, зокрема, законів України «Про охорону дитинства», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» тощо.

Результати правового аналізу чинного сімейного законодавства України доводять, що на рівні норм СК України знайшла закріплення значна кількість особистих немайнових прав та обов'язків батьків щодо виховання дитини, відповідальність, санкції за невиконання або неякісне виконання батьківських обов'язків щодо дитини.

Так, чинним нині СК України закріплено принцип здійснення батьківських прав – здійснюючи свої права, батьки зобов'язані враховувати інтереси дитини. Це, зокрема, прямо передбачено у нормі ст. 155 СК України: здійснення батьками своїх прав та виконання обов'язків мають ґрунтуватися на повазі до прав дитини та її людської гідності. Батьківські права не можуть здійснюватися всупереч інтересів дитини.

Але, як було зазначено вище, існують випадки, коли батьки, в силу різних обставин, порушують зазначений принцип здійснення батьківських прав, діють виключно з метою спричинення негативних наслідків для дитини, для того з батьків, з котрим проживає дитина.

На жаль, у сучасному сімейному законодавстві України не закріплено не тільки визначення терміна «зловживання батьківськими правами», а й санкцій за такі дії. На відміну від СК України у нормах КпШС України було передбачено санкцію за зловживання батьківськими правами. Так, відповідно до норми ст. 70 КпШС України передбачена найсуворіша санкція за поведінку батьків, яка має ознаки зловживання батьківськими правами – позбавлення батьківських прав. У згаданій нормі чітко зазначено, що батьки або один з них можуть бути позбавлені батьківських прав, якщо буде встановлено, що вони зловживають своїми батьківськими правами.

У науковій літературі висловлювалася пропозиція, що з метою захисту прав та інтересів дитини необхідно внести зміни до чинного сімейного законодавства України, повернутися до норми, яка була закріплена в КпШС України, відповідно до якої батьки або один з них можуть бути позбавлені батьківських прав, якщо буде встановлено, що вони зловживають своїми батьківськими правами [4, с. 72].

Слід зазначити, що чинний СК України повністю не відмовився від терміна «зловживання правом», де нині існує норма, яка передбачає право дитини на захист від зловживань з боку законного представника – опікуна або піклувальника (ст. 247). На жаль, передбачаючи право дитини на захист від зловживання правами опікуна або піклувальника, в СК України не передбачено жодної санкції за порушення зазначеного права дитини.

Однак відповідно до норми ст. 250 СК України опіка (піклування) над дітьми припиняється у випадках, встановлених ЦК України, а у нормі ст. 75 ЦК України чітко зазначено, що за заявою органу опіки та піклування суд може звільнити від повноважень опікуна або піклувальника у разі невиконання ним своїх обов'язків, порушення прав підопічного. І хоча зазначену норму не можна назвати прямою санкцією, оскільки за своїм характером вона є диспозитивною, вона наділяє уповноваженого суб'єкта правом обрати один з можливих варіантів.

Як зазначалося вище, у науковій літературі відсутня одностайна позиція щодо зловживання батьківськими правами в окремих випадках, зокрема, досить характерним є питання безпідставної

відмови одного з батьків надати дозвіл на виїзд дитини за межі України, оскільки одні автори вважають, що залежно від обставин та наслідків для дитини такі дії необхідно кваліфікувати як зловживання батьківськими правами, а інші – не погоджуються з такими висновками.

Вбачається, що не можна погодитися з тими авторами, які стверджують, що безпідставна відмова одного з батьків надати дозвіл на виїзд дитини за межі України незалежно від обставин має кваліфікуватися як невиконання батьками своїх обов'язків по вихованню дитини [5, с. 52]. Необхідно ще раз наголосити, що кваліфікація дій батьків у такому випадку слід здійснювати залежно від обставин та мети того з батьків, котрий безпідставно відмовив у наданні дозволу дитини на виїзд за межі України.

У випадку безпідставної відмови одного з батьків надати дозвіл на виїзд дитини за кордон його дії необхідно кваліфікувати як зловживання батьківськими правами. У науковій літературі висловлювалася пропозиція – у цьому випадку застосовувати спосіб захисту, передбачений п. 3 ч. 2 ст. 18 СК України, однак у зв'язку з відсутністю прямої санкції, слід здійснювати позбавлення батьківських прав за такі дії залежно від характеру дій уповноваженого суб'єкта та наслідків для дитини. Залежно від обставин позбавлення батьківських прав можливе з підстав, зазначених у п. 2 ч. 1 ст. 164 СК (ухиляється від виконання батьківських обов'язків) або п. 3 ч. 1 ст. 164 СК (жорстоко поводить з дитиною) [6, с. 200].

За таких обставин можна говорити, що у випадку зловживання батьківськими правами, які не мають системного характеру або не спричинили шкідливих для дитини наслідків, або рівень таких наслідків є незначним, рівень відповідальності батьків має бути значно м'якшим ніж у випадку систематичного зловживання батьківськими правами або якщо таке зловживання спричинило негативні для дитини наслідки (а скоріше для її здоров'я та життя).

Звичайно, що для забезпечення прав та інтересів дитини від зловживання батьківськими правами необхідно обирати належний спосіб захисту. Саме обрання такого способу захисту надасть можливість ефективно та своєчасно, навіть в умовах сучасного судочинства України, забезпечити дитині відповідні умови для реалізації її прав та досягнення інтересів.

Висновки. На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що і науковці, і законодавець на різних етапах розвитку сімейного законодавства України, визначаючи зловживання правом як недопустиму поведінку уповноваженого суб'єкта, яка може спричинити або спричинила шкоду іншому суб'єкту правовідношення належними та допустимими способами захисту від такої поведінки, передбачали припинення правовідношення, а також припинення дій, які порушують сімейні права.

Однак у чинному сімейному законодавстві, зокрема у СК України, не закріплено норми, відповідно до санкції якої за зловживання батьківськими правами винну особу можна притягти до сімейно-правової відповідальності, застосувати відповідні способи захисту.

З метою захисту прав та інтересів дітей від зловживання батьківськими правами слід закріпити в чинному СК України, перш за все, термін «зловживання батьківськими правами», а також відповідні санкції за таку неправомірну поведінку, залежно від характеру якої та наслідків для дитини встановити і рівень відповідальності.

Щодо визначення зловживання батьківськими правами, то вбачається, що під зловживанням батьківськими правами слід розуміти поведінку батьків щодо дитини, яка виходить за встановлені законом межі реалізації батьківських прав з метою спричинення шкоди інтересам як самої дитини, так і інтересам іншого з батьків.

Як зазначалося вище, вбачається правильним, що залежно від характеру дій уповноваженого суб'єкта, котрий зловживає своїми батьківськими правами, з урахуванням наслідків, які були спричинені дитині такими діями, способи захисту можуть бути різними, як припинення дій, які порушують сімейні права, так і припинення правовідношення.

Що стосується такого способу захисту як припинення дій, які порушують сімейні права, то застосовувати зазначений спосіб буде можливим у випадку зловживання батьківськими правами, які не мають системного характеру, не мали для дитини суттєвих негативних наслідків. Доцільно закріпити відповідне положення в нормі ч. 2 ст. 155 СК України, додати речення такого змісту: «Зловживання батьківськими правами є протизаконним». Також необхідно змінити норму ст. 152 СК України, яку доповнити частиною п'ятою такого змісту: «Орган опіки та піклування або суд, у десятиденний термін з моменту звернення, зобов'язаний ухвалити рішення про припинення батьками дій, які порушують сімейні права та інтереси дитини унаслідок зловживання батьківськими правами».

Якщо говорити про такий спосіб захисту як припинення правовідношення, то вбачається доцільним закріпити його в п. 2 ч. 1 ст. 164 СК України, виклавши зазначений пункт у новій редакції: додавши після слів «по вихованню дитини» слова «неодноразово вдавалися до зловживання батьківськими правами або/та якщо таке зловживання мало значні негативні наслідки для дитини».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ожегов С. И. Словарь русского языка: 70 000 слов / под ред. Н. Ю. Шведовой. 21-е изд., перераб. и доп. Москва: Рус. яз., 1989. 924 с.

2. Злоупотребление правом. Яндекс словари. Элементарные начала общей теории права. 2003. URL: <http://slovari.yandex.ru/~книги/Элементарные%20начала%20общей%20теории%20права/Злоупотребление%20правом/> (дата звернення: 10.11.2016 р.).

3. Зловживання правом / Л. І. Охрімчук, О. Є. Бурлай. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%BC (дата звернення: 14.12.2016 р.).

4. Колінчук Х. Г. Зловживання батьківськими правами в контексті інституту зловживання суб'єктивними цивільними правами // Національний університет «Києво-Могилянська академія». Наукові записки. Том 90, Юридичні науки. Київ: Пульсари, 2009.

5. Труба В. І. Право ребенка на выезд за пределы Украины // материалы Международной научно-практической конференции, посвященной 91-летию со дня рождения доктора юридических наук, профессора В. П. Маслова «Актуальные проблемы науки и практики гражданского, жилищного и семейного права» (Харьков, 15 февраля 2013 г.) / Национальный университет «Юридическая академия Украины имени Ярослава Мудрого», Национальная академия правовых наук Украины [и др.]. Харьков: Право, 2013. 400 с.

6. Левківський Б. К. Проблеми судового захисту права дитини залишати власну країну та повертатися в неї // Часопис Київського університету права, 2012. № 1. С. 198–201.

Levkivskiy B. The ways to protect the rights and interests of child abuse parental authority

The article studies the issue of appropriate and acceptable ways to protect the rights and interests of child abuse parental authority. The author considers ways to protect the rights and interests of child abuse parental authority, with offers to amend the current legislation of Ukraine, providing appropriate sanctions for abuse of parental rights, the circumstances and consequences of such abuse to the child.

Keywords: parents of law, exercise of rights, interests of the child, ways of protection, responsibility of parents, abuse of right.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ РОДИННИХ ВІДНОСИН В ОКРЕМОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Лузан Т. Л.,

аспірант НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, помічник судді Верховного Суду України

У статті аналізуються поняття сім'ї та родинних відносин (спорідненості), їх співвідношення, а також тенеза правового регулювання встановлення факту родинних відносин в окремому провадженні: у хронологічному порядку досліджуються нормативно-правові акти, що регулюють встановлення такого факту як складової справ окремого провадження.

Ключові слова: окреме провадження; встановлення факту родинних відносин між фізичними особами; сім'я; спорідненість; родинні відносини.

Правовий статус фізичної особи, її життя у правовому полі обумовлюється самим фактом її народження. З'являючись на світ, людина здебільшого стає членом сім'ї, родини, з якими вона пов'язана не лише біологічними чи морально-етичними відносинами, а й правовими.

Незважаючи на те, що вказані відносини є основоположними в житті людини як учасника суспільних відносин, увага вчених їм майже не приділялася. Такі науковці як Л. Є. Гузь, В. В. Комаров, Г. О. Світлична, І. В. Удальцова, М. М. Ясинок здійснили дослідження правових засад регулювання справ окремого провадження в цілому, не звертаючи особливу увагу саме на встановлення факту родинних відносин між фізичними особами.

Тому метою цієї статті є комплексний аналіз правових засад регулювання встановлення факту родинних відносин між фізичними особами в окремому провадженні, а саме – дослідження у хронологічному порядку законодавства, що регулює порядок встановлення такого факту як складової справ окремого провадження, та правова оцінка досліджуваних нормативно-правових актів.

Перш за все, слід зазначити, що згідно з теоріями європейських авторів сім'я не є початковим і першим з кровних союзів: до утворення сімейного союзу суспільство жило в родовому й навіть племінному кровному союзі, в якому не було індивідуального шлюбу не тільки моногамного, а й полігамного. Надалі в історичному розвитку настає друга форма кровних союзів – материнське право, яка змінюється третьою формою – індивідуальним шлюбом [1, с. 45].